

іф'єт вагилєвич

УКРАЇНА непоборна

вірші

К. ВАГИЛЕВИЧ:

УКРАЇНА НЕПОБОРНА

ВІРШИ

В-во «PROBOJEM»

Praha XIV.—65,
pošt. schr. 3.

Замовляти можна також
посередництвом автора.

Адреса:

К. Вагилевич
Praha XIX.—Vokovice,
Kladenská 439,
Protektorát
Čechy a Morava.

ЦІНА КНИГИ

2 RM

КОСТЬ ВАГИЛЕВИЧ

УКРАЇНА
НЕПОБОРНА

ВІРШІ

ПРАГА

1941

КНИГОЗБІРНЯ ПРОБОЄМ ч. 15

У КРАЇНА НЕ ПОБОРНА — вірші, 3300 примірників
вакладом В-ва „ПРОБОЄМ“ в Празі. Окладинка: Біл склів із
рабами — М. Бутовича. Печатала: Tiskárna Jan Andreska vd.,
ПРАНА XII., Vělehradská třída číslo 10.

Всі права застерігають собі автор.

ПЯМІЯТИ ІВЯНЯ ВЯГИЛЕВИЧЯ 1811-1866

що мовю живою Ръсал-
ки дністрової Р.Б. 1837
з М.Шашкевичем та
А.Головацьким Галицькъ
Землю до життя нового
пробудив.

ІВАН ВАГИЛЕВИЧ український вчений, діяч, етнограф. Народився в селі Ясені, пов. Калуш в Галичині. По укінченні теології у Львові, за співпрацю з М. Шашкевичем та Я. Головацьким попав у неласку духовних властей [Львівської капітули], що довго не хотіли його висвячувати. Коли ж по 7-ох роках молодий теолог цього добився, то дістав таку бідну парафію, що сам її зрикся. Переписуючися з найвидатнішими слов'янськими ученими: Шафариком, Потоціном та інш., був ідеальним пропагатором української справи того часу.

Важною є заслуга Вагилевича в народньому відродженні Галичини. Він був співробітником і редактором славної „Русалки Дністрової“, заповнив значну

скількість її сторінок власними й зібраними народніми творами, написав до неї незвичайно гарне вступне слово.

Як учений визначився в ділянці народної культури, а зокрема мови, на яку дивився, як на вічний, живий міст, який сполучує творчість поколінь, по якому йде Живе Слово — прояв волі, сили, правди, краси, історії народу.

Свій молодечий національний запал заплатив трагедією цілого свого життя. За незвиклі на той час погляди відвернулися від молодогоченого свої, що в повній мірі використали чужі, вихоснівочі видатний талант і широке знання „ходячої енциклопедії“, як Вагилевича називано.

Року 1938. отримав я листа з Ясеня, в якому просили мене написати слова для памятника, що його збирались ясінці вибудувати для вшанування пам'яті Вагилевича в його рідному селі. Подібні слова вкладаються з певною трудністю. Доки я напис склав, настали події, що перервали не одну нитку наших мрій і замірів. Щоб однаке хоч частинно здійснити гарний намір ясінців, — вшанувати пам'ять чи ненайбільш скривдженого нашого діяча з „Руської трійці“ — постановив я вмістити напис, виготовлений для памятника в Ясени, в цю свою книжочку. Хай вона буде памятником, доки земляки-ясінці вибудують триваліший, кращий, достойніший.

Підібрання, виготовлення й розміщення письма напису зробив трафік М. Бутович.

К. В.

УКРАЇНА НЕПОБОРНА

Україно непоборна,
Україшо горда!
Не зломила тебе зрада,
Не розбила орда.

Нема тобі в світі рівні,
Нема тобі пари!
Де вороги твої хитрі,
Зрадливі хозари?

Де відважні печеніги?
Половецька слава?
Де потуга Джішгіс-хана
Татарська кервава?

Де королі? шляхта? царі?
Де їх поспаки?
Де міністри всемогучі,
Незломні, завзяті?

Де Валуєв? Де пан Грабські?
Гордий граф Аппоній?
Де їх фрази? розпорядки?
Вигуки? закони?

Все пропало! Розплилося,
Як дими-тумани,
А ти стоїш, як та скеля
Серед океану.

Стойш вічно непохитна,
Як лава ґраніту,
Загрозлива велітенським
Своїм монолітом.

У ГЕТЬМАНСЬКІМ ШАТРІ

Осипові Дольному.

Стягнув суворо гетьман брови.
На його слово иде Богун...

— — — — —
«Вже досить пожарів і крові,
Жагою гасити жагу».

«Колись пожалієш, гетьмане,
Це втома, зневіра, — повір:
Нам тільки затримати хана,
На жадиній не йти договір.

У поляка слово — річ змінна,
Що добре пізнав вже ти й сам.
Тебе проклине Україна,
Як ми не перейдемо Сян».

Це було під мурами Львова,
Як Польщу ми гнули в дугу.
Цахмурені в гетьмана брови,
Благає Богдана Богун:

«У війську незломні завзяття,
Скажи — і за два, за три дні
Їх пишиу Варшаву чи й Краків
З землею зрівняє наш гнів.

Поглянь — Україна клекоче,
Люд радиць, що волі дожив.
Невже загасити захочеш
Вогонь, що ти сам розложив?!

Ти крові жахаєшся? трупа?
Гарматній ляка тебе грім?
Та ж нам вони голову скрутять,
Якщо ми не скрутимо їм.

Скажи, і нехай заговорять
Гармати — хай чує весь світ,
Що Польща від моря до моря —
Злодійство, иенправда і гніт.

Скажи, і нехай закінчиться
Навіки столітній наш спір.
Вже досить із ними возиться
І сотий писати договір.

Доволі пролили ми крові,
Доволі дрібної борні!
В Варшаві напишем умову,
Щоб кожний іанок розумів:

Вкраїнська земля — українцям.
І доки будуть берегти
Ляхи-шляхтичі договір цей,
Ми з ними, як рідні брати...»

— — — — — — — —

Стягнув суворо гетьман брови,
На його слово жде Богун.

— — — — — — — —

«Нам досить пожарів і крові,
Жагою гасити жагу».

Неначе поцілений з праці,
Полковник Богун іздрігиув:
«Це зрада! В хвилини пайкрапцій
Ти хочеш кидати війну?!»

Жахнула в повітрі дамаска,
Та гетьман неначе скала:
«Шляхотний Богуне, будь ласка!
— Листи від короля».

ДО ТАРАСА

З історії таємного проміння,
З важких віків, невідомих могил,
З лицарських дій, кріпацького терпіння,
Озвався Ти, новітнім поколінням,
Як туга всіх усениродніх сил.

Зійшов Ти нам, як та зоря порання,
І світу день новітній заповів,
І слово-лозо кинув всім тиранам,
І як вода цілющая на рані
Унав нам Твій могутній, вінцій спів.

Любов і гнів у творчих сил синтезу
Ти злив у звуки, що немов металль.
І ми, наців живі від клитих аестезій,
Як лебеді на соннім, мертвім плесі,
Збудились і пливем у ранків синю даль.

Правнуки Даждьбога і Перуна
Стаємо знов на той великий шлях,
Котрим колись по золотій руна,
Назустріч диким исченігам, гунам
Ходив Олег наш віщий, Ігор, Мономах.

Ідем. І знов працрадів дороги:
Дунаї, Дністер, Дніпро, Донець і Дон,
І знов дзвенять жагою перемоги,
А дикий рев ворожої тривоги
Підтверджує наш хід і марність перепон.

Ідем у мрійну далечінь просторів,
Куди серця пробуджені ведуть.
Дзвенять степи, лунають лунко гори,
А Ти, як той маяк на темнім морі,
Як зірка провідна показуєш нам путь.

Ідем, як зрушені, нестримана лявіна,
Як повінь, що не знає берегів,
Нових віків осяяні промінням,
Ідем і саме імя Україна
Як Божий гнів наде на ворогів.

Тарасе, Богом даний нам пророче.
Сповіяємо Твій гордий Заповіт...
Що наче грім весняний нам гуркоче,
Оглухлим слух, сліпцям вертає очі,
Щоб чули Правду, глянули на світ...

Поклін Тобі, великий наш Тарас!
Повік Твоє імя благословенно будь!
Що нас покорену, роздерту, темну масу
Від Татрів до дрімучого Кавказу
Зцілив, зєднав і показав нам путь.

Поклін Тобі від мертвих і живущих
І непарожених, грядущих поколінь.
Всіх — в Україні й поза нею сущих
За світливі дар, за приклад невміруючий
Глибока шана, тихий наш поклін!

СКИТИ

Взяли скити важкі щити та пішли степами,
Лишилися тільки жони з дітьми і рабами.
Куди пішли? Коли вернуть? — Це тайна походу.
Утонули в темних стенах, як камінь у воду.
Пройшло літо, мина осінь, уже й рік мипає,
А про скитів хоч би вістка — нема і немає.
Пішли собі хоробрії, мов канули в море...
Всяко про них у Скитії думають, говорять.

Пливуть літа, як та вода срібного Славути,
А про скитів хоч би вістка — ні знати, ні чути.
Може горді до одного полягли у полі,
Може в муках десь конають у тяжкій неволі?
Може десь за синім морем? — Хто то може знати!
І чому не повертаються? Чи вже й не чекати?

Ішли роки за роками, а скити додому
Не вертали зва синього, далекого Дону.
Вірні жони посивіли, ждучи їх роками,
А невірні у подружжі живуть із рабами.
Подружились із рабами соломяні вдови...
І виросло покоління з тієї любови.

* * *

Поломили старі скити
Ковані щити,
Нагулялись, ізза Дону
Вертають додому.

Через степи та байраки
Їдуть старі вояки,
І адалека брешуть лиси
На їх гострі списи.

Ревуть стада, іржуть коні
Без ліку полону,
Із країв собі підбитих
Ведуть дужі скити.

«На кого ж то вигавкують у степу лисиці?» —
Зажурились соломяні скитські удовиці.
«Ой, чого ж то завивають вечером і вранці?
По тім боці Славутиці вовки-сіроманці?
Гайворония викрякують, не гаразд віщує —
Злу якусь воно педомлю, злу пригоду чує...»

Ідуть вісті певеселі по скитських оселях:
«Повертають із чужини боєві дружини.
Повертають!» — залунало по цілому краю,
Зашуміло тривожними криками одчаю.
Перед жахом небезпеки, грізної загрози
Плються сліози... Та кого й де врятували сліози?

«Гей, раби! Батьки і діти!
Аиу, небожата,
Уставайте та виходьте
Скітів зустрічати!

Вибірайте! Перед вами
Смерть або повстання.
Беріть зброю! Та негайно!
Геть рабське вагання!

Загинете ж, як собаки!
Одна вам дорога:
Життя ваше, ваша доля —
Бій і перемога.

Беріть зброю! Краще в бою
Життя положити,
Як під мечі добровільно
Голови хилити.»

Заналато у Скитії іспевнє повстання.
«Покажіть, що були гідні нашого кохання!»
Кричать жони, подаючи повстанцям несмілим
Важкі мечі, тугі луки, отруйливі стріли.
Посідали на вороних, як зміїв крилатих:
«Нумо, хлопці! Раз родились — раз і помирати!»

Гей, не ждали славні скити отакої стрічі
На березі Славутиці кривавої січі.
Не ждали їх испохитні, залізні лави
На березі Славутиці погрому, неслави.
Вертаючи з далекого, славного походу,
Не чекали гаїльби, зради, кінця свого роду.

Рвуть тятіви, ломлять щити
Розгівані скити,
Та не щастить їхній зброй
В нежданому бою.

Розривають блискавками
Рабів чорні хмари,
Скачуть лютими вовками
З отари в отару.

Уже десяту вбили лаву
В калюжу криваву,
Уже соту кладуть купу
Ворожого трупу.

Та даремна їх відвага.
Марно тратять сили, —
Лави нові ступ'ють їм знову
Перегородили.

Свищуть люті, ошалілі
Отруйливі стріли,
Бючи градом безупину
Хоробру дружину.

Від зрадливих, отруйливих,
В калюжі червоні,
Падуть лицарі хоробрі,
Падуть вірні копі.

А раби, як чорні тучі,
Суячуть, наступають,
І зухвало вже блискучі
Мечі підіймають.

І шаліє хуртовини
І гуркочуть громи,
Криють стеж криваві труни,
Мечі і шоломи.

Утомилося, упало сонечко за обрій,
Утомились горді скити, ісвтомні, хоробрі.
Утомились, рубаючи темну, вражу силу,
Товаришів збираючи у братську могилу,
Щоб холодне їхнє тіло птиця не клювала,
Щоб не стало жиром звіря, гієни, шакала.
Та щоб вона, високая, мовою німою
Прославляла скитську вірність, непобідну зброю,

Мов із землі виростала висока могила.
Понощавшись із братами, скити уступили,
Залишивши пеобачно більше половини
Непохитної у полі, славної дружини.

Дізналися славні скити
Про жіночу зраду, —
Зібралися серед почі
На раду-пораду.

І найстарший поміж ними
Слово забірає,
До хороброї дружини
Словом промовляє:

«Милі браття! Много сили,
Сили дорогої
Змарнували ми сьогодні
В перозумнім бою.

Бо думали: вся потуга
У мечах, у луках,
Бо забули дідів мудрих
Золоту науку:

Рабів ніхто не переміг
Списами, мечами, —
Один тільки страх у рабів —
Перед карбачами.

З поколінь па покоління.
З прадідів на впуків,
Переходять сліди рабства —
Батогів і буків.

Один батіг за сто мечів
Міг зробити діло,
А ми на них, перозумні,
З острими летіли.

Змарнували дужу силу,
Замість перемоги
Постелили свою славу
Нікчемним під ноги.

Горе тому, хто па рабів
Меча підймає,
Хто честь свою з ледачими
Міряє, рівняє.

Відкидайте, славні скити,
Мечі пощерблені, —
Інша зброя нам поможе:
Батоги, ремені.

Батоги їх нереможуть,
Залізо — ніколи.
Завтра тільки з батогами
Вийдемо у поле.

Вилускують, висвистують скити карбачами.
Утікають бідини раби з гострими мечами.
Страх прадідів, віковічно битих, батожених
Схопив, обняв і жене їх, наче наїжених.
І немає в світі сил, щоб їх завернути.
До ворога глумливого чолом повернути.
Утікають, знявши вгору скервавлені руки.
.Нині батоги понад ними свищуть, мов гадюки.

Почорніло збите поле і, наче спонами,
Встелився степ холодцями трупами-рабами.

Вертаються у Скитію
Нездолані скити,
Стискаючи вайкі мечі,
Скервавлені щити.

Їдуть суворі, невмоимі,
За ними багрові
Пливуть ріки жіночої
І рабської крові.

Нема сестри, ні матері,
Ні сина, ні брата,
Під копитами у крові
Діти-немовлята.

Скрізь киплять і вибухають
Пожежі багрові,
Вся Скитія в полуміні,
У ногій, у крові.

Гарцювали гірші ворога по Скитії скити,
Щоб у краю своєм рабство знищити, убити.
Та даремний гнів хоробрих і жорстокі кари, —
Не вигублять рабства мечі, не спалять пожари.

Заховали його в лонах невірній жони,
Щоб тяжило на Скитії, як вічні проклони.
Щоб ганьбою відбилося в сотнім поколінні,
Щоби було розцвілося колись в Україні.

ОБСТАВИНИ

Volentem fata ducunt, nolcentem trahunt.
K l e a n t h e s.

Філософія, яку людина має, показує,
що це за людина; це дастесь поширити
і на нації.

Фікте.

«... Народ наш... Ах, його звичай!
Його минуле! А пісні!
Під сонцем країного немає.
Тож — як у казці, як у сні.
Народ, якого пошукати,
Земля, якої не найти!
Лишень обставини прокляті
Нас розпинають на хрести...»

Живе у нас із давніх давен
Ця філософія гнила —
Усе зводити до обставин:
Татари, турки, лях, Москва...
Мужик дурний, бо бідний. брате,
А бідний знову, бо дурний.
Забігли в круг отої проклятій.
Наш дух упав та пидів, нив,
І замість віри в силу волі.
Замість напруженъ і змагань.
Застигли ми в фатальнім колі
Рабських, лінівих міркувань:

«Обставини, — глядіть, мовляв, чому нам
Ніде, ніяк, ні в чому не везе:
Тут лупить пап, а там під мур безуман...
Причина, бачте, нафта, чорнозем...»

«Обставини столікі, споконвічні,
Що склалися — в праісторичній млі:
Положення same географічне,
Краса і багатства нашої землі...»

«Або глядіть: від Кабарди по Krakів
Живе один порешаний мужик...
Бо взяв нам чорт усіх аристократів,
А в місті паном вічний ворог — жид»...

Обставини! Гей, скільки тих «обставин»:
Пани, царі, жиди, одвічний світу лад.
Куди не повернись, отруйний зуб наставив
Отой стохвостий, стоголовий гад.
Обставини... Вони оправдання єдине,
Перед історією наш убогий звіт.
І як колись остання вибіс нам година,
На гробі нашому стоятиме ґраніт
Із написом:

«Обставини».

Немає на світі обставин,
Залізних, муроюших стін, —
Є віри величні октали
І волі нездоланий гін.

Є віра, що зрушує гори,
Є воля, що смерть проганя,
Є сила, всенародцій порив,
А решта — крутіство, брехня.

І досить тієї брехні нам,
Наук неревчених пануг,
Що гірші отруї стріхніну,
Що ними затмився наш дух.

Та вже він ізиову яспіє
Чуттями, як кована сталь.
На обрію нашім видніє,
Як сонце, нам ясна мета.

Пишім тією метою —
Без опію зайвих кличів —
Від ударів нашої зброї
Ще буде дзвеніть далечінь.

Не стане проклятих обставин,
Не буде пікчемпих причин, —
Розкинє ворожі застави
Гартована воля і чин.

— — — — — — — — —

На світі цім Volentem fata ducunt,
Nolentem trahunt. Сестри і брати!
Затямте цю незрівнянну науку —
Охоче йдіть до ясної мети.

Не ждіть, що доля на візок обставин
Вас висадить, ще й стане вас тягнуть...
Затямте, що nolentem fata trahunt...
Охочим же сам Бог рівняє путь.

— — —

ПО ВИСОКІМ ПО БЕСКІДІ

O. Волощаковій.

По високім по Бескиді
Самою горою
Простяглася межа чорна
Гадюкою злюю.

Протянулась через гори,
Но над полонини,
Розколола Верховину
На дві половини.

Гей, ви, гори голубії,
Глибокії кручі!
Одна змія на Бескиді,
А друга — на Збручі...

В Черемоші - Дністрі третя,
На Тисі — четверта...
На скільки Ти, Рідна Земле,
Розбита, роздерта!

Покраяли Україну
Границі - гатари.
Розірвали нас вороги,
Як вовки отару.

Кіпута (полонина), 1927.

УТРАЧЕНИЙ РАЙ

Південь. Сонце. Негіт-вітер.
Синява лісів.
Не доглянуть, не зоздріти
Краю тій красі!

Темні доли. Білі шипилі.
В голубій імлі
Полонини — сині хвили,
Груні — кораблі.

Понаді хребти, Сивані...
Дарова вири —
Синя флота в океані,
Хмарні — прапори.

— — — — —

Без кінця зелені вінці
Барвікових гір,
Наче з моря вийшли вівці
Над зелений звір.

Пливуть білі по щуварі,
Як на хвили щум.
Десь вихлинує флюра
Важку тугу-сум.

Десь оплакус флюра
Утрачений рай.
Перестань, дзвінка флюро,
Перестань, не грай!

ГЕЙ, ГРІЮТЬ РУКИ

Гей, гріють руки в нас наши магнати,
Панує жанд-банкір, проворний спекулянт.
І тиуть гайдуки — усіх, як рідна мати.
Годус її огрива покорена земля.

Все їх: поля, ліси, долини, ріки, гори.
Усе під їх ключем, опікою, знаком.
Шіхто із них не сіє і не оре,
Годус їх насильство і закон.

Чужий закон — слабому він загибель.
Були ліси — остались тільки іні.
А нонід гори — чорним лісом «шиби»:
Вугільні, соляні, нафтові копальні.

Шорубано столітній, гордий праліс.
Гей, скільки тут иломано сокир?
Гуцули тут потрійним обливались,
Щоби потрійно десь забагатів банкір.

І куди колись лунали срібні звуки
Дідівських довгих, голосних трембіт,
З сабінами тепер вигойкують онуки
Коло нових неволиничих робіт.

Гей, ти моя убога, темна Верховиня!
Кому нам винилакать гіркі свої жалі?
За ті ліси хтось не старі, столітні вина,
А нам лишаються зруби та мозолі.

З усіх річок, з усіх зворів-потоків
Приссалися до гір залишні упірі,
І смокчуть їх красу, їх кров, живущі соки,
А нам лишаються сполокані дебрі.

Гей, гріють руки в нас пани магнати!
Та с при чим — чому їх не погріть?
Чому не брати, коли так легко брати,
Коли лежить — схилятися і беріть.

Гей, гріють руки в нас пани магнати,
Панув юнд, банкір, проворний спекулянт,
І тиують гайдуки — усіх, як рідна мати,
Годує її огріва покорена земля.

Незаймана своїм ілюдочим лоном,
Сама приваблює меткого хижака.
Висить доспіле винограду грено —
Хто не зірве, як досяга рука?!

Хуст, 1929.

ТОРУН

(Спомин з 1914. р.)

Віс вітер з Верховини
Та й ізза гатари, .
Привели їх у кайданах...
У село шандари.

Привели їх, скатованих,
У Торуні стали,
Там, де на них шибениці
Нові дожидали.

Ой, стоять три шибениці
Та всі три однакі,
То останні подарунки
Для вірних руснаків.

Летить ворон понад Торун
Тай уронив перце.
Кладуть петлі їм на ший,
Аж морозить серце.

Летів ворон понад Торун
Та сумно закрякав.
Душу чорний жах стискає.
Хтось гірко заплакав:

— Защо тебе Бог карас,
Бідна Верховино?
За які гріхи-провини
Твої діти гинуть? —

Віс вітер, віс буйний,
Трупами колине...
Не плач, люба Верховино,
Бог тебе не ліпити!

ВЕРХОВИНІ

Тобі, моя прекрасна Верховино,
Тобі, красо з таврованим чолом,
Тобі, моя незрівняна, єдина,
На-незабудь сумний отої псалом.

О, земле пітьми, віковічних зліднів!
Красу твою сточили хробаки.
Добро розграбили сусіди иенаситні,
А силу ссуть всесвітні хижаки.

Щасливий край, де є для люду школа,
Де для калік будують шиниталі.
Та безталанна ти — голодна, темна, гола,
Де лині брудні коршими та чорні цвінтари.

Добро народові, що в Його є хоч пазва,
Що всіх пронизує святим вогнем.
А нас віками точить лута язва
Займанцями накипених імен.

Щаслива земля, де люд в незломній вірі
Стас під ірапори твердих проводирів.
А нас ведуть вовки в овечих шкірах,
Запроданці, хами та подлі крамарі.

Щасливий люд, що замисли ворожі
Відгадує — своїх свідомий прав,
А ми повірили, що той нам допоможе,
Що сто раз нас пограбив, обікрав.

Тобі, моя прекрасна Верховино,
Тобі, красо з таврованим чолом,
Тобі, моя незрівняна, єдина,
На-незабудь сумний отої псалом.

Волове, 1927.

ІРОДОВЕ ДІЛО

Жорстоке було Іродове діло:
Неодна мати крикнула їй зімліта,
Неодна й крикнуть не встигла небога,
Як тіло сина виало їй під ноги,
Неодна к свому стятому дитяті
Її сама упала, виала, мов підтяті.
Упала мертві, крикнуть не успіла.
Жорстоке було Іродове діло.

Жорстоке було Іродове діло:
Ось наче львиця мати ошаліла.
Рида пад любим, скервавленим тілом.
А далі встала і залебеділа:
«О, царю лютий, стеклий, біснуватий!
Зацо моєму милому хлопяти
Ти зняв головку? Зацо, царю, кате?
О, будь навіки, будь стократ ироклятий!»
Ревнула дико, виала, заіміла.
Жорстоке було Іродове діло.

Жорстоке було Іродове діло:
Самому, мабуть, серце затремтіло,
Коли під його палац мармуровий
Підійшов батько з тілом безголовим
І, знявши його на хвилицу вгору,
За словом слово — без страху, докору.
Прорік спокійно: «Царю, вражий сину!
Тобі дарунок — ось мій син єдиний».
І вдарив труном в мармур сніжно-білий.
Жорстоке було Іродове діло.

— — — — —
Жорстоке було Іродове діло:
Та Отцю-Богу це вже так хотілось
Для свого Сина Пресвятої Слави,
Щоб Ірод видав той декрет кривавий.
А чим же пині зможуть оправдати
Свої декрети Іроди прокляті?
Що нашим дітям бідним небожатам
Живцем язики кажуть виривати?
Що мов упир той кров з них винивається?
Що лом'ята душу, серце виривають?
Що їх брехнею лютою годують,
Що без мечів їх ріжуть та мордують?!

ПРИСНИЛОСЯ

Приснилася Чорногора,
Приснилася Верховина.
Приснилося — устав Довбуш
З камяної домовини.

Устав, розглянувся довкола:
Той же світ, що й був проклятий!
Була нація, сваволя,
А тепер нові магнати.

Іще гірше, як бувало,
В багні правда, Образ Божий.
Скрізь брехня зачанувала
І закон важкий, ворожий.

Двісті літ життя. А зміни?
От прокляття непоборне!
Наче чорна Чорногора,
Наше лихо тяжке, чорне.

Хто не прийде у Карпати,
Хто не влізе в наші гори,
Як у власній своїй хаті,
Як у своїй він коморі.

Відсі чорт, а відти дявіл
Обдирас, обкрадає.
Де тут право? Справедливість?
— Не було їх і немає.

Скрізь обман, насильство, зрада
Та вожді усемогучі.
Самі партії та секти,
Наче пірвані онучі.

Тъфу, гидота! Самі бріхні,
Самі свади та роздори!
Гей, опришки! Де ви, браття?
Де ви, діти Чорногори?

Де ви, хлоці? Де ви, дужкі?
Аиу, гніву! Гніву! Ватри!!
Хай тим гнівом запалає
Від Говерлі аж по Татри!

Аиу, всипте посіпакам,
Припечіть, щоб аж пикварчало.
Гляньте, як повипасались:
Саме стерво, саме сало!

Зайди, Юди, спекулянти
Вгодувалися, як свині,
А народ під їх ногами
Бідний з голоду посинів.

Всі сюди поїхали
Із подертими питанями,
А тепер, аді якими
Поробилися панами!

Бийте їх, паліть, гоніте!
Покришіть усіх до лаби!
Досить кождий з них накрався,
Нахапався і награбив!

Бийте зайдів! Крайте клятих!
Нечіть смолами, шиною...
Бийте! — grimnuло в Карпатах
Стоголосою луною.

То не громи загриміли
У Бескидах, у Горганах,
То озвалися опришки:
«На приказ твій, отамане!»

На приказ твій, Довбошуку,
Вибем прибішнів проклятих! —
Загриміло у Горганах,
Закиніло у Карпатах.

— — — — — — — — —
Присинилася Чорногора,
Присинилася Верховина,
Присинилося — устав Довбуш
З камяної домовини.

ВЕЧІР

Уточую сонце за лісом,
Замовкли топір і пила.
Мов темна шовкова завіса,
Спадає на гори імла.

Найменший листочек угору
Підносять навяле чоло.
І лине з дрімучого бору
Життя невимовний псалом.

І наче у храмі безмірнім,
Пливуть з вівтарів-обочів
Останні акорди вечірні
До зір тихих з темних хапців.

Добраніч! — з холодного звора
Сказали мале итаненя.
Бескидові гори і доли
Обляла важка тишина.

НІЧ

Підійшла із долин та гатари вкрила
Покривалом важким, непрозорим.
І, приспавши ліси, у безкрай пошила
Но над сонні Бескидові гори.

Усе спить, спочива, лише звір не замовк
Серед тихі дрімучого ліса.
В чорній подуші десь завин протяжно вовк
На завислий між віттями місяць.

Срібні роси в зрубах розсівають мавки.
Лісовик приграє на сонілці.
Вімолицій вівчар заверта на струнки
Свої білі, розпasseні вівці.

З темних скель залупав спереду освітній снів,
Дикий клекіт орлиної зграй.
Наче мостом повис, молоком забілів
Сив-туман і над заснані стай.

Нересниця, 1929.

СВІТАНОК

На сході за лісом знялася пожежа,
На сході за лісом вогні.
Червоним промінням налаш безмежкия,
Промінням залити ґруні.

Вітають досвіття високі остриці.
У дзвони росистих альпій
Ударив десь легіт. Найстарші ялици
Схилили свій перший поклон.

Червоним промінням пожежка кривавить
Говерлю, Петроси, Горган.
І Богові - Сонцю став утреню править
Суворий, сідній Пін-Іван.

І клоняться важко до його пристола,
Як води, безмежні ліси.
Щоб ворог, що їх обляга доокола,
Неначе траву не скосив.

Широкий Луг, 1929.

БЕСКИДОВА ОСІНЬ

Iw. Irlyavskyому.

Закурликали в синіх просторах
Раннім ранком надіслані стежі.
Ой, дивіться, вже осінь на горах...
Вже Бескид у димах, у пожежі...

Це вона надійшла й запалила
Буйну бучину й думну дуброву,
І поля і плаї устелила
Клєновим, яворовим...

Це вона і тривожить і вабить
Супокоєм холодного леза.
Ой, непевні почули щось, мабуть,
Ті у березі білі берези.

— Незадовго непрошені гості:
Важкі мраки, вітри та морози
Поморозять нам знов літорости —
Із пизів до беріз верболози...

Це вона, з журавлями за море,
В невідому, привабливу далеч.
Заніміло в Бескидових горах,
Тільки хмарами галич.

Новоселиця, 1931.

Т У Г А

Анні Брикович.

На осмалені сонцем Бескидові груди
Нахилилася зоряна ніч.
І, не зводячи з його розмрілих віч,
Шептала тихесенько: любий.

І Бескидові смутки воронням сполоханим
Відметіли қудесь в одну мить.
Божевільно був Бескид закоханий
У гаптовану златом блакить.

І, забувши свої незраховані рани,
Він не радо дивився на схід,
Відкіля надлітав срібно-матовий ранок,
Відкіля червоної небозвід.

Він же знав: перший промінь світанку
Іще не збудить румяних заграв,
Ніч пеститиме нових коханків
Запашими отруями трав.

Старі рани ще більше пектимуть-горіти.
І навіщо цей лоскіт і хміль?
Коли піч — лише тінь, а любов — тільки вітер,
Коли все — тільки туга та біль.

Дубове, 1929.

ВЕСНЯНЕ

Квітами жовтими, синіми, білими
Вкрита зелена лука.
Хто це розкидав їх гуцами цілими?
Чия рука?

З півдня опівночі нишком надтинули
Легкі, веселі вітри...
Горами шатра зелені розкинули,
Долом — коври.

Стоміліонами нових чаши-келихів
Дзвонять розквітлі сади.
Няні в повітрі танцюють метелики,
Пахнуть меди.

Буйними вінцями ліс розвивається,
Луг і дуброва і гай.
Співами, барвами переливається
Квітень у май.

Новоселиця, 1932.

«РОДИЧІВСЬКА РАДА»

Учитель: Панове газди! Ічершого, в вівторок,
Ночечься школа. Памятайте всі:
Дітей інкільних у нас на двісті сорок —
Нехай прийдуть до школи до душі!

Родичі: Го-го-го! Ге-ге-ге! До душі...
Добре панові казати,
А хто піде за ягняти?

Учитель: Панове газди! Залишіть ви жарти.
А думайте, щоб ваші школярі,
Хоч раз прийшли до школи так, як варто,
Щоб мали нера, зшивки, буквари.

Родичі: Го-го-го! Ге-ге-ге! Букварі...
Жили діди без науки,
Проживуть і їхні внуки.

Учитель: Панове газди! Так діди казали,
Та нам не слід дурниці повторять,
Бо де їх три-чотири газдували,
Тепер на тім сидить вас двадцять п'ять.

Родичі: Го-го-го! Ге-ге-ге! Двадцять п'ять!
Вже її по п'ятьдесят газдує,
Та якось їх Бог годує.

Учитель: Панове газди. Ви уже її не газди,
А так — пусті, невибиті торби.
Такого щастя вам ніхто не заздрить,
Та ж ви останні паймити, раби!

Родичі: Го-го-го! Ге-ге-ге! Наймити...
Всіх на панство не покласти,
Мусить хтось і свині пасти.

Учитель: Панове газди! Тим ви не журіться,
І свинонас хай буде не дурний.
Та в нас — лишень гарненького
придивіться,
Чи вже не більше дурнів, як свиний.

Родичі: Го-го-го! Ге-ге-ге! Як свиний...
Як би дурнів було мало,
То й з панів би вишло сало.

Учитель: Панове газди! Ви на кожнім кроці
Говорите — пі лізе, пі тече.
Це ганьба, стид! Вам никогод — сіль у оці.
Та ждіть — підете, як за колачем!

Родичі: Го-го-го! Ге-ге-ге! Чи підем?
Щоб колачики давали,
Ми б у школі й почували.

Учитель: Панове газди! Не плеťтіть дуриці!
Народ без школи, як без голови.
З дітей невчених виростуть пяници,
Сліна голота, отака, як ви!

Родичі: Го-го-го! Ге-ге-ге! А скажіть:
Хіба меніше між панами
Пяниць темних, як між пами?

Учитель: Панове газди! Слів останніх пару.
Розмові нашій зробимо кінець.
Пустіть дітей, бо буде остра кара,
Буде пастух, та не буде овець...

Родичі:
Ой, та школа — Божа кара!
Не було, як за мадяра.

Новоселиця, 1930.

УКРАЇНСЬКИМ ДІТАМ

Шісдесять секунд минуло,
Шісдесять втекло хвилини,
І, дивись, немов не було
Двадцять-чотирьох годин.

День сяк-так, а піч проснали,
Та не знаємо її коли
Нам сім діб одшкандибало,
Два-три тижні утекли.

Місяць, другий... тишком, крадці,
Не оглянувсь чоловік,
Як пробігло їх дванацятъ,
Або просто — один рік.

Гід за годом, рік за роком,
Мовчазливо, мов діди.
Йдуть, проходять тихим кроком
Незраховані годи.

Десятками у колонах
Йдуть століття понад нас...
Несчислимі легіони —
Їх веде отаман Час.

Любі діти! Не дивіться
На ряди старих століть.
Не дивіться на мипуле,
А теперішнє ловіть.

Кожну сокотіть хвилину,
Найдрібніший рух хвилини
В сіти пильності хапайте
І закуйте в певний чин.

Намятайтے, що хвилини
Непомітливо-малі,
Це вогонь у кузні щастя,
Де самі ви ковалі.

Докажіть, що всемогучий
Час у ваших є руках,
Цю в хвилинах доженете
Те, що втрачене в віках.

Докажіть, що доженете,
Це її вернете ті годи,
Які марно змарнували
Батьки ваші і діди.

В Рахові-Вільшеватім 1937.

КУРТИЙ ДЮЛА НА ГУЦУЛА

Прийшов Дюла між гуцулів
Та їх підмовляє:
«'Гягіть, браття, за мадяром,
Тамки, як у раю.

Там є закон: коли русин
Під мадяра вернє,
Буде жити- проживати,
Як в Бога за дверми.

Вже ніхто йому не скаже —
Бідин, марго, муско!
Мелася 'го нагодують,
Як на заріз гуску.

Прінци, графи і барони
Щовечора й ранку
Чиститимуть руснакові
Постоли, топанки.

А графині, як дитині,
Руснакові-бачі,
Стягатимуть, коли треба,
Для потреби й гачі.

І як довго під мадяром
Схоче русин жити,
Так довго муть руснакові
Мадяри служити.

І за тої світ русинові
Журитись не треба:
Мадяри му зроблять «луйтру»
До самого пеба.

По тім лазиві мадярськім,
Тій «луйтрі» чудесній,
Сам собі руснак полізе
І в царство небесне.

І там буде він ізверхи,
А мадяр на сюді.
Першим святим є там Куртик,
Другим буде Броддій.

Третім буде Фенцик-бачі,
Самі «рускі» люде.
Ходіть, хлопці, під мадярів
Та добре вам буде».

Отак собі агітус
Хитрий мадяр Дюла,
Та слухайте, що на тес
Сказали гуцули:

«Слухай, Дюло, що гуцули
Муть тобі казати:
Воно, кажуть, і брехати
Не ціном махати.

Ви, мадяри, дуже мудрі
Та сильно культурні,
Не держіть ви нас, руснаків,
За дітваків, дурнів.

Хоче газда свиню бити,
Дуже її любить —
Берє в руки струк мелаю
Таї під ножик людить:

Цьоні-цьоні! промовляє,
Доки йме за вухо,
А там — швидко шіж у серце,
Або грим обухом.

Хоче рибак на вудицю
Рибку ізловити,
Зачне її червачками,
Мушками дурити.

Скочить риба за черваком,
На гачок іметься,
Тріпочеться па вудочці,
А рибак сміється.

Хочеш, аби у западку
Одна миш упала,
Кладеш туди крихту хліба,
Або шкірку з сала.

Піде мишка на ту впаду —
Гірке її сало:
Іще його не вкусила,
А життя — пропало!

Отак і ви із русином
Хочете зробити —
Хочете 'го на три зерна
Мелаю зловити.

Не мудруйте, папе Дюло,
Бо все того задаръ...
Русин знає, яку правду
Дав би йому мадяр!

Бо раз уже ми висіли
На вудочці вашій,
Коштували мадярської
Гарячої каші.

Памятаєм шибениці,
Шандарів у пірю;
Памятаєм, як плювали
Ви на нашу віру.

Як маргою та мускою
Всіх нас називали,
Як нашому народові
У лиці плювали.

Хочете, щоб драбиною
Русин ліз до неба.
Віримо вам! Вам русина
Бідеша не треба!

Вам потрібно ліса, соли,
Карпатської Руси,
А русина любите, ви,
Як іжди Ісуса!

Але даром на нас, пане,
Ви острите зуби,
Карпатська Русь-Україна
Вашою пе буде!

Ніколи вже не потягне
Русин за мадяром!
Шкода. Дюло, говорити
Пусто-дурпо, даром.

I на Куртика святого
II на Бродія напа
Вже не зловить Іштван-мадяр
Русина-Івана.

Не зженете нас мадярам,
Як гуцул дарабу,
Самі швидше забирайтесь
Всі па пессю лабу.

Коли наша правда, воля,
Вас у очі коле,
Ідіть собі до дівола,
На біду, на боли!

Не будемо вас держати,
Як биків за роги,
Ідіть собі, а ми вам ще
Дамо на дорогу.»

Вислухав премудрий Дюла
Науку гуцула.
Більше його пустих бесід
Гуцули не чули.

Рахів, 1938.

СХОДИТЬ СОНЦЕ

Земле славного Лаборця,
Ясний ранок твій іде!
Подивися, сходить сонце,
Що, здавалось, не зійде.

Сотні років ми чекали
Його ясного лиця
І родились і вмирали
У темряві без кінця.

Рідні сестри, рідні браття,
Гляньте, що там за краса!
Сходить сонце у Карпатах,
Згине ворог, як роса.

Згине ворог, кровю пяниї.
Пронаде жорстокий кат!
Сходить сонце зза Горганів,
Сходить сонце зза Карпат.

Сходить сонце! Гинуть тіні.
Пишний ранок розцвіта.
Це Карпатській Україні
Сходить воля золота.

Земле славного Лаборця,
Ясний ранок нам цвіте,
У Карпатах сходить сонце,
Що, здавалось, не зійде.

ЗА ДРОТОМ

Стою я за дротом, дивлюся у даль,
І так мені сумно, такий мені жаль:
Літа молодії мицули мені
За дротом, в неволі, в чужій стороні.

Далеко-далеко десь ватра горить,
Над горами зоряна звисла блакитъ.
Десь тужить трембіта, шумить водоспад.
Та це тільки спогад з коханих Карпат.

Стою я за дротом колючим, густим,
А серце Бескидом блукає сідим —
По синіх мальговах, по білих пляжах,
Де знали дорогу лиш вітер та я.

ДОЖИДАННЯ

I.

Відлетів мій сокіл ясний
Та й нема.
Осталась я одинока
Й не сама...

Ой, вертайся, мій соколе,
Та швидко,
Стрепенулось щось під серцем,
Як рибка.

Повертайся, бо я дуже
Недужа,
Пручається щось під серцем,
Як пстружа.

Ой, тривожить моє серце
Неспокій:
Ой, що ж буде, як не верне
Мій сокіл!

II.

Ой, вийду я в чисте поле
Та стану,
Та по ньому широкому
Погляну.

Неозоре тихе поле
Довколе...
Ой, де ж ти мій, єдиний мій
Соколе?

Ой, стою я серед поля
Та плачу
Та нічого за сльозами
Не бачу.

Ой, стою я, виглядаю
Даремне.
Мабуть милий мій до мене
Не верне.

Ой, у полі там могили
Високі.
У могилі, мабуть, милий
Мій сокіл!

РУЖІ

Без наперстка сорочину вишивала,
Білі ружі, білі квіти гаптували.
Поколола, поранила пальчик білий,
Білі ружі, білі квіти зчервоніли.

Ой, ви ружі, мої ружі, яспі квіти,
Нема таких гарних квітів в цілім світі.
Таке дивне твоє квіття та химерне —
Здивується мій коханий, як повернє.

Повернувся мій коханий, мое серце —
Личико бліде, наче біле полотенце.
Повязана головоюка, сумні очі —
Самі квіти, самі ружі па сорочці...

Глянула я на ті квіти тай пізнала.
Подивилася, спотикнулася тай зівяла...
Вишивані тії ружі і голками —
Остренькими в чистім полі шабельками.

Ясіня, 1928.

ОЙ, РОДЕ МІЙ, РОДЕ

Ой, роде мій, роде, старий добрий роде,
Одурений роде!
Був ти колись, роде, великий господар,
А теперки осъде.

Були в тебе, роде, садиби, городи,
Усякі достатки,
А нині в сусіда ми просимо хліба,
Стоячи без шапки.

Колись похожали по своїх городах,
Степах пеозорих,
А сьогодні, роде, по наших городах
Похожає ворог.

Колись розкидали, та в землю ховали
Скарби пелічені,
А тепер із нею — тісю землею
В юндівській кишенні.

Колись у кошарах ревіли отари,
Щоб стригти, дойти,
А слухай сьогодні: ревуть лиши голодні,
Голі наші діти.

Та пе сумуй, роде! Помпнуть негоди,
Буде переміна:
Загартуєм волю — переможем долю,
Встане Україна.

Рахів, 1987.

ПОДИВЛЮСЯ Я НА РІЧКУ

Олексі Процюкові.

Подивлюся я на річку,
На рінь, на зарінок,
І мов бачу історію
Твою, Україно.

Рінь пірвана, сполокана
Попід берегами,
То народ наш розірваний
В борпі ворогами.

Рінь, що вічно заливали
Каламутні води,
То народ наш у неволях
У чужих народів.

— — — — —

Подивлюся я на річку,
На рінь, на зарінок,
І мов бачу історію
Твою, Україно.

Впадуть води, рінь - коріння
Сонце обігріє...
На зарінку на камінню
Луг зазеленів.

Заспівають жайворонки
Над зеленим лугом,
Вигейкуєш, Україно,
Ходячи за плугом.

А там, дивись — хатки, сади,
Де білів заріпок —
Буйні іниви, тихі села,
Рута і барвінок.

І знову ти неозора,
Незломна потуга,
В одній руці меч, а друга
На чепигах ілуга.

Над Тисою в Требушанах, 1938.

ПОЛОНІЯ НАРОДИЛАСЬ

Полонія народилась
Серед бурь та грому,
Полонії із Парижу
Виписали бону.

І так нянці наказали:
Що тільки бажати
Буде мала Полонія,
Бона мусить дати.

Зажурилась парижанка —
Мало що не плаче,
Знає вона Полонії
Капризи дитячі.

Ану ж вона забажає
По Дніпро Україну?
Як словити забаганку
Таку божевільну?

По Варшаві у візочку
Парижанка возить
Полонію; а дитина,
Що бачить, те просить.

За візочком вінхополяки,
Патріоти ходять,
Коїсну мрію Полонії
В життя переводять.

Що лиш вона забажає —
Раптом виповняють...
«Замкніть школи українські!»
А ті й замикають.

«А цей собор православний,
Бовдур єретицький,
Переверніть в святий польський
Костъол католицький!»

— Що за розум у дитини! —
Хвалять баби міські, —
Та воно ще синагоги,
Божниці жидівські

Перемінить на костъоли.
Ох, святая Матко!
Який розум! А воно ще
Дітвачок, дитятко.

А що ж буде, як виросте?
Як перейде школи?
В цілім світі будуть тільки
Поляки й костъоли.

ПАЦИФІКАЦІЯ

Ідуть! Рятуй, рятуй нас, Боже!
Крізь розпач голоси:
«Ховайтесь, куди хто може...
У нетрі, у ліси!»

Дарма! Село окружено довкола.
З усіх сторін кати...
Горить! Де? Що? — Просвіта, Рідна Школа!
А там — кати.

З димів іожеж горючі оси,
Чорніє пебосклії.
В останнє марно десь голосить,
Ридає дзвін.

Тривога. Крик. Жага розпуки.
Це матері кричать:
Синам дають по двісті буків,
Та гірше для дівчат...

Кервавий слід гіен холодних,
Нестерпний вид.
В душі кубло гадюк голодних,
Біль, стид...

Дзвенять уланів сталеві остроги,
Пан ротмістр крутить вус.
А там зривають стріхи, рвуть підлоги,
Там — «трус».

По вулицях, подвірях, на майдані
Згвалтовані жінки.
Смертельний сум. Пісні вояків пяних.
Ніч. Зірки.

Новоселиця, 1982.

ГОРЕ ПОБОРЕНИМ

З приводу розкопування могил

I.

Боже Єдиний наш, як ще живемо ми
Між людоїдами, цими гієнами?!

Оп вони в цвинтарі чорними купами
Бавляться мертвими, граються трупами.

Он, там їх тічка могилу розкопує.
Де те шляхетство є? Де та Европа є?

Кості зітлівші з могили вимітує.
А то ж словяни є, а то ж еліта є!

Хтіли б нас вигубитъ, вирвати з коренем.
Горе побореним, горе покореним!

II.

Ще попробуєм, ще поборемось,
Та нікчемному не покоримось.

А пішло на те — умирати нам,
Будем гинути не за гратаами.

Не за гратаами, не під тюрмами, —
Будем гинути в полі з сурмами.

Хай розсудить нас кров і олово,
Вже не схилимо свої голови.

Ще попробуєм, ще поборимось,
Та ні кому вже не покоримось!

Прага, 1930.

МИНУЛА ПИХА І КРАСА

Мицула пиха і краса,
Було і глянь — немає,
На «камінь» трафила коса
— І так воно бувас.

Ти паціфікувала нас,
Та спаціфікували
Й тебе, голубко, в добрий час,
Що й не спімпеш, як звали.

І голос любий твій замовк,
Скотилася головка.
Носив, було, говорять, вовк,
Та попесли і вовка!

Хрестили вадовж і впоперек,
Було воно пе фіглі, —
Остався лиш безглуздий Бек
Та «гейяльний» Шміглі.

Снокійно в Бозі попелій,
Ясновельможна пані!
Несупокійна па землі,
Спочинеш у нірвалі.

А попадеш в пекельний кут,
Вітайся з козаками,
Які тебе чекають тут
З мідяними биками.

1939.

МОЛИЛАСЯ УКРАЇНА

Шість нулів усс ліпшаться шістьома
нулями, якщо коли них не стане
одиниця.

Стара поговірка.

Молилася Україна
Вечером і зрана:
Пішли мені, Пане Боже,
Другого Богдана.

Зацвіту я, як у маю
Вишня — черешенка.
Пішли мені, добрий Боже,
Ще раз Дорошенка.

Пішли хоч би Наливайка,
Або Остряницю.
Нулів маю міліони,
Дай же одиницю!

Бо нулі без одиниці —
Товпа безголова,
Козаки без отамана —
Порожня половина.

Бо шість нулів, все шістьома
Нулями остане,
Як коло них одиниця —
Той Богдан не стане.

А як стане, то відразу
Єдиним закопом —
Шість нулів отих убогих
Стас міліоном...

— — — — —
Молилася Україна
Вечером і зрана:
Пішли мені, Пане Боже,
Другого Богдана.

ДО БОГДАНА

Manu facta, manu destruitur.

Б. Хмельницький.

О, гетьмане, преславний наш Богдане!
Європи й Азії синтезо вікова.
Поглянь, як ми волочимо кайдани,
Забувши твої золоті слова.

Йдемо з одної в другу і неволю
Під проводом убогих вояків.
Ніхто вже проти нас твердинь не строїть,
Ніхто не ставить кріпких Кодаків.

Великі ростом, та, згубивши віру,
Гнемося до землі, як засвистить нагай.
Лях знову з нас десяту лупить шкіру,
У землю точче всіх чужа нога.

О, гетьмане, великий наш Богдане!
Прийди, з нових час випряжи ярем.
Поглянь, як народ твій упав та вяне
За гратами брудних, иенависних тюрем.

Прийди, некоронований король!
Нам треба знову твоїх Жовтих Вод.
Поглянь, як руки підійма в і неволі
До тебе твій розірваний народ.

Прийди, державний вожде наш словутиний!
І, як тоді, па стінах Кодака,
Ще раз нам пригадай слова ті незабутні:
«Рукою створене — розкидає рука».

Львів, 1935.

ЩЕ ДЕНЬ, ЩЕ ДВА

Незрівна, прекрасна і багата!
В який би не зайди твій темний кут, —
Лиш кров, лиш зойк, лиши отруйливий пуд,
Бо все життя в руках чужинця, ката.

У когось є вожді і дипломати,
А твій убогий, терпеливий люд,
Чекає правди, волі — Божих чуд
Від півголовка посла ренегата.

Та не сумуй, невольницце чудова!
Розкинем тюрми, пірвемо окови,
Даремна вражка сила й забезпека.

Ще день, це два — на бій засурмлять сурми,
Будуть атаки, бурі, громи, штурми.
Побіда наша невна й недалека.

ЗАКАРПАТСЬКІ СОНЕТИ

(ІЗ ЦИКЛЮ: «ПРАГА — ЯСІНЯ»)

ВИСОКІ ТАТРИ

Словацькі Татри. Підблакитна пристань,
Граніт і гнаїс у панцирі ледів.
Який контраст до братніх словаків,
До їх осель потертого ямиста.

Немов сторожка свято-урочиста,
Салют старих певідомих віків,
Який контраст до кволих словаків,
Столітих жертв незносного садиста!

Який контраст! Тенер ми розумієм
Обурення докірливе поета:
«По головах вас бути, як гадів-эміїв,

А ви хвостом лишиесь поворухнете!»
Рушає поїзд, тоне в темній ханці,
А серце стогне: та хіба ми краці?

НАД ШТРБОЮ

Любуються пани з вікон експресу
Красою гір убогих дротарів.
Який контраст хатки, що там долів,
До віль чужих над ясним Штраби плесом.

Веселим ритмом гомоплять колеса,
Назустріч нам виходять димарі:
Пила з миглами, дерева латрів,
Словакський ліс — рекляма і адреса.

Гірський унір. А їх же тут чимало.
Широка цифра першу скрипку грає.
Словак на хліб залидови заробляє,

А зайдам третє наростає сало.
Свистить машина, йде луна лісами,
Немов гукає: таї у вас те саме.

МАДЯРОНИ

Манєрина міна, існість автохтона,
Демонстративний жест, бундючний тон.
Оде вам він — словацький мадярон,
Мілівий, як луска хамелеона.

Завчена ноза пештського барона,
Уклін і сміх і погляд — все фасон.
Словацьким сріблом дзенъкає жаргон.
Оде вам є прикмети мадяронів.

Туні, надуті і противні морди,
Л кожний з них такий безмежно гордий,
Що він таки не простиш горобець.

Не «порост ембер», не словацька марга.
Глядиш, зітхнеш — даремний гнів і скарга:
І в нас досить паршивих цих овець.

«ЗА ЛАКОМСТВА НЕЩАСНІ»

За лакомства нещасні, за розкоші
Служив чужинцям і словацький пан.
Кого на світі не зломили гроші?
Над Татрами лягав важкий туман.

Ходив по горах ще шугай Яношік,
Як Довбуш наш гуцульський отаман.
Топтав ворожий, сіяний бурян,
А потім — темні, безконечні ночі.

Панн до Пешту, мужики з жіндами,
За паленку пішли городи, луки.
Мадяри нишком затирали руки,

Словаки звільна стали паймитами.
На свист машини луни відізвались:
А ви не слуги, ви не продавались?

ВІДРОДЖЕННЯ КРАЇНИ

На всім сліди упадку і неволі,
На народі і па його землі.
Жалем у небо крикнули тополі,
Голодним пском хтось виє на селі.

Відбилися тисячолітні болі
На кожній скибі, кожному чолі.
І хоч пройшла жорстока проба долі,
Та воля лиш па першому щаблі.

Не скоро гояться народці ранні,
А ще як злиднів чорні караванні
Нависнуть хмарами з усіх боків.

Народній лан не виореш відразу.
Та любо як зустрінути оазу
В країні гніту десятьох віків.

СЛОВАЧЧИНІ

Словаччино! Прекрасний, пишний краю,
Ти наче хміль столітнього вина.
Твоя краса, твоя старовина —
Ключі від брам утраченого раю.

Ізза ріки блакитного Дунаю
Старих пісень дзвенить жива луна,
Старої слави певмируцьїй знак
На степ старий, панонський закликає.

Староморавські мріють там могили.
Чи може шатра Самових дружин?
І лише пісня: Ми не уступили

Ізза Дунайських сонячних долин!
І глянеш в даль — мов справді там на сонці,
Стоять полки старих словян, панонців.

КРІЗА

Золотогриві ниви по обочі.
Вузыкі-вузењкі. Певнє їх параз
Декілька махом заяць перескочить.
Зелені межі розірвали лаз.

Якийсь дідусь протер запалі очі,
Розповіда, який отут гаразд:
«Де був один, тепер громада газд,
А злидні, пане, чорні, дикі, вовчі.

Живе народ, як до стіни припертий.
За хлібом він пішов би в білий світ.
Та не піде — границі скрізь заперті!

Як потриває так ще кілька літ,
Усім нам ворон чорний тут прокряче.
Життя, тут, пане, гірше, як собаче...

«УБОГІЇ НИВИ, УБОГІЇ СЕЛА»

Родючу землю видерли мадяри,
А ми полізли в гори та звори.
Діди сяк-так — прожили без жури,
Доїли вівці, грали на флояри.

Та зрідка вже почуєш тої гри.
Перевелися тисячі отари.
Щораз, то менші блеяли кошари,
Флоярами все менш дзвеніли кичери.

Народ зростав, а гір не приrostало,
Де дід салашував — тепер городи.
Після земля, лиш вівчик, ріпку родить,

Та вже унукам і тої не стало.
А народився, то прожити мусиш!
І їсти треба, а скали не вкусиш.

ДРОТАРІ

Пішов словак по світові блукати.
Щасливий той, що втік за океан.
Хоч, говорять, біда тепер і там,
Та чей не та, що в Татрах, у Карпатах.

Із міста в місто, з хати та до хати
Несе наш кметь дротарський бідний крам.
Нераз чолом товче до панських брам.
Під пими, мабуть, вже пам і здихати.

Отак на те жебраче ремесло
Позвільна все бідацтво перейшло.
Хто топиться — за соломинку ловить,

Дротаримо, торгуємо, співаєм...
Не кожній нас однаково приймає:
Хто хліба дастъ, а хто і пісом затровить.

У СВІТ

У світ, у світ сопе, сичить машина.
Туди — гуде за нею ешелон.
Ta-tak, ta-tak потакує вагон,
Один за одним біжучи по шинах.

Сиренський вуїош, стерта сірачина
Такі знайомі! — глянули з вікоп.
Мигнули лиця жовті, як вощина.
Твердий, залізний, життєвий закон

Жене їх у невідому чужину.
Та що ж, хіба — хіба не все одно
Де закарпатський бідний русин згине?

Біда, чи тут, чи там, кладе його на дно.
Для зайдів рай — паш любий край Карпати,
А нас біда у світ жене від хати.

ПОБРАТИМИ

Дивіться, наїс: це із Верховини.
Також біда загнала їх у кут.
Ще кілька літ і був би їм канут.
Припадок їх підняв із домовини.

Та лізе боком і пова гостини.
В народній вулий вліз московський трут.
Ще не звільнились із мадярських нут,
А вже на шиї Своїші, побратими.

Це так, немов на глум для Ужгороду.
А наши політик — хитрий вражний син!
Бог зна, для чого каламутить воду,

Женс простісько на мадярський млип.
А люд, пізпавши руку цих нездарів, —
Ті, каже, нас заведуть до мадярів.

«ЯЗИКОВІ ВОПРОСИ»

І справді бо найменшій вимоги
По десять літ лежати десь під сукном.
Мадярська мірка, тільки вгору дном,
І машівці, хоч є пряма дорога.

І замість плуга на старі облоги,
Що заросли столітнім буряном,
Зорали їх партійнії безрогі,
Як наймудріший вчений агроном.

Зійшло язичє — аж любо глянути!
Заговорить руснак — аж вуха вянуть.
Та що ж, хіба це не слов'янський жест?

Важкий, важкий твій, Україно, хрест!..
Та все ж ми вірим: по столітніх зморах
Він засніє на свободних горах.

«УЧИТЕЛІ»... «ВОЖАКИ»...

В брудні партійні, політичні міхи
Пересипають пас продажні вожаки:
Каміпський, Фенцик, Бродійт, Куртяки,
За юдин гріш для чиєїсь утіхи.

Кладуть вогонь під соломяні стріхи.
В овечих шкурах бігають вовки.
Щодень нові масні обіцянки,
Щодень нові принади, гасла, віхи.

Погляньмо лише на ту ю Верховину:
Найслабший там живе слов'яно-український люд.
Його учити треба, як дитину:

I, И, О, У, а ми йому — талмуд
Партійних фраз та мовних баламут
І гримимо: учися, вражий сину!

25 ПАРТІЙ

Народ свободу привітав, як маму,
Та не отак державник-патріот.
Любовних слів віл мав повніський рот,
На ділі ж віл копав для неї яму.

Уміщені в нові державні рами,
Ми з рабства пут звільняємо народ...
І, непомітно серед тих турбот,
Самі стаємо політичним крамом.

Коли урвалось тут мадярське панство,
Коли вдалось прорвати стару матню,
Ми ждали правди, Божого вогню,

А дочекались нового підданства:
Двадцять пять партій — диких, лютих, стеклих
З держави тої ізробили пекло.

СВАВОЛЯ

В народі, що у віковій і неволі
Ослаб, упав, збіднів, осліп, оглух,
Хтось прививатъ почав московський дух,
Став вавилонські будувати школи.

Було для праці красне, добре поле.
В старий обліг просився новий плуг.
Та замість орачів почувся крик напуг —
Рознуздана, исчувана сваволя.

Замість народ угору підіймати,
Обєднуватъ, учити і вести,
Сміття столітнє геть повимітати,

Нелюдську лихву з люду ізтрясти,
Замість живої, творчої культури,
Прийшли партійні, чорні диктатури.

Ѣ, ЬІ, О, Ъ!.. «ПРОБЛЕМИ»

За голоси іде борня шалена
Коло воріт партійницьких завор.
Червоні із земепими знамена,
Над ними славний царський триколльор.

Під стягами країнка безіменна:
«Земля без іменн» під ланами потвор.
На смерть і на життя іде борня щоденна.
За Щ, за ІІ, за О, за мертвий ПОР.

П'ятьсот яндів «виховус - навчає»
Карпат-орос-ський новий приріст, цвіт.
Слов'янський і демократичний світ...

Брехня брехню брехнею ногаює.
Слов'янство, ах! — пусте, порожнє слово.
Та дальше в ліс, то й кращі, грубші дрова.

ХТО СІЄ ВІТЕР...

Готовляться до бою контингенти.
Йде проба сил, держав, пародів, рас.
Чекають лише догідного моменту,
Чекають лише, коли прийде наказ.

Л гляньте ви, що діється у нас:
Блэф-плебісцити, зради, іриденти,
Гризня вождів, партійних конкурентів,
Та дурепия сліпих, убогих мас.

Як картярі свої шахрайські карти
Мішають люд у стада своїх партій
Сліпі, глухі, дури проводирі.

Та буде злий кіпець тій хитрій грі,
Бо є закон пеписаний в натурі:
Хто вітер сіє, той збирав бурі.

ОТАК ТО є...

Отак то є. І віруйте, їй-богу,
Не можу я порозуміть, збагнуть:
Навіщо люди так себе гризуть?
Чом одні другим підкладають ноги?

Замість, щоб старший вивів на дорогу
Молодшого і показав: Ось, цуть...
Вони себе сердечні лають, бють,
Фальшиву скрізь здіймаючи тривогу.

Як тії пси гризуться за кістяк,
Що кине хтось павмисне, щоб кусались,
У лютъ дурну, скажену попадають...

За віру, партію, за твердий знак,
Щоб вороги раділи та сміялись,
Гризуть себе, сіроми, пропадають.

ПОЛІТИЧНІ МОДИ

Вмираємо на політичні моди,
Що нам несе шо-гід якийсь «салон»:
«Великих правд» новітній Вавилон,
Що відверта від праці, миру, згоди.

Принадами — новий завіт, закон:
Братерство, Рівність, Воля. Дух Свободи...
Стара брехня усіх за поса водить,
На легіон здіймає легіон.

Колись, було, народи умирали
На пошести — холеру та чуму.
Тепер конаємо на всякі «ідеали».

І, пропаганд поївші дурману,
Мов стеклі пси, брати-сліпці гризуться,
А вороги радіють та сміються. — — »

СЦІЛЛА І ХАРИБДА

— Ви юли хліб із неодної печі...
— Гей, чи не їв! — дідусь відповіда.
— Гонила нас по світові біда.
Одна з плечей, а десять їх на плечі.

Я був учитель, і словак, до речі,
Всесь вік дрижку, щоб душу не продав,
І тягне Сцілла порив молодечний,
І ссс Хариди мутнай вода.

Любив я люд свій. Та за ту провину
Дали мене на вашу Верховину...
Люд бідиний, темний, а земля, як рута.

В одній нам кузні викували пута.
Пізнавши элидні словака й руснака,
Пізнав, що доля їх обох однаєка.

БУТИ, ЧИ НЕ БУТИ

І вам і нам дали пугар отрути,
І мало ми не випили до дна.
Смертельним дзвоном вам і нам лунав
Гамлетів вибір: бути, чи не бути?

Давили нас безрадних і закутих.
Суддя і кат і піп і гріб — одна
Чекала нас невблагана, страшна,
Жорстока доля вірих і забутих.

Та не вдалось магнатському ценити
Усіх звірів карпатських проковтнути,
Запанувати у голубих Карпатах.

Уже йому того й не досягнуть:
Уже беркут наш розправляє крила,
Росте в нас воля і міцніс сила.

ІЗ КОЖНИМ ДНЕМ ЯСНІЄ І РОСТЕ

Бува сибірським холодом повіс
Нераз із наших Золотих Атен,
Про зраду нам ісвпинно хтось плете.
І свій кукіль в пшеницю нашу сіє.

Та зневажає рідне і святе.
А все ж таки не вбивча ця стихія.
Не *Lex* Апіонія, не смерть надіям...
Із кожним днем ясніє і росте

Пробуджений наш дух і гін народній.
Життя час вабить і пестить мета.
Коли з тієї випили безодні,

Нічия вже не здавить пас пята.
Нехай ще в очі гостра фуга свище,
А нам летіти — вище, вище, вище...

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА

Дівочий сон — потоптаний барвінок,
Кервавий шлях та знайдена мета.
Вітай ясна, Карпатська Україно,
Вітай, Ілабориця земле золота!

Сріберний Уж — розтоплений метал,
Зелений луг — розірваний зарінок...
Сади, поля — нахуче, свіже сіно,
Незломні села, звикині міста.

Країно див! Чудова квітко-руті!
Тисячолітия кріосте-редуто,
Нездолана твердине України!

Без генералів у забутих горах,
Де сотні літ штурмує лютий ворог,
Стоять живі твої народні стіни.

НАД СРІБНИМИ ЗВОРАМИ

Куди не глянь — знялися високі гори,
Куди не глянь — лиш праліс маюрить.
То тут, то там біліє зруб у борі,
Десь сумно каня, жалібно квилить.

Від синіх гір ще голубіш блакить.
У сонячно-прозорому просторі
Застиг беркут у гордій непокорі,
Свій вільний лет затримавши на мить.

А гси долів, иначе срібна стрічка,
Вогнем промінь переливає річка,
В обійми її спадає бистрий звір.

А там — окіл, стара овеча стая.
Полуднє скоро ватаг там заграє,
Трембіти плач відіблють стіни гір.

Кепута, Верх-Дарів, 1932.

НІЧ НА СТАЇ

Ясна блакить усипана зірками.
На лонах гір заснули полонини.
Румеджучи подзвонює марижина,
У темпоті півсонійними дзвінками.

Серця числять і міряють хвилини...
Ізвинувшись, кудлатими клубками,
Заснули пси під сонячними струнками,
Солодким сном, безжурливим, звіриним.

За накладом і ватра догасає...
При путері здрімнув на баталові
І ватаг дід. Тим часом над Перелуч

Позвільна місяць вийшов та сіяє...
Глядить на сонні гори, на малъгови —
Карпат дрімучих таємничу велич.

НАД ГАТТЮ

Між горами напоперек стіною
Хтось бистрій ріці шлях загородив.
І ляг за гаттю площею німою
Кипучий ключ зворової води.

У зачарованій бездонній глибині
Відбилися стрімкі, високі гори.
І пляй, і зруб, і ліс, дрімучі бори,
І небо, мов котел, із хмарами на дні.

Старі ялиці, що росли віками,
Одна на одну клоняться верхами
Та дивляться у дзеркало води.

До них без вітру хиляться смереки.
Гей, скільки їх у світ чужий далекий
Пливе кудись — невідомо куди!

Яновець, 1928.

СПОВНЯЮТЬСЯ ПРОРОЦТВА

— Де пині звір — колись там стануть двори.
А де пеп'юк — колись буде панок.
Де пині глух, дрімучі тихі бори,
Колись гучний стоятиме шинок.

Де голий ґрунь, тернина та каміння,
Де гріються гадюки та вужі.
Стоятимуть колись хатки-хижі
І житимуть там наші покоління.

А де сьогодні стаї та околи,
То все буде чуже, не наше поле —
Таке колись пророчили діди...

Сповняються пророцтва їх зловіці:
В своїх лісах крадьком збираєм ріпца,
З керниць своїх купуємо води.

Новоселиця, 1990.

ФРАГМЕНТИ

ПРОВІДНИКАМ

Раз олені і леви проміняли
Провідників. Рогатий неборак
Веде 100 левів! Жах, смертельний ляк
Напав рогатих. Леви репотались...

— На роги їх, собак! Чого злякалися? —
Лев заревів. На роги їх! Мерцій!
Смертельний, лютий розночався бій —
Смертельно леви на рогах зревали.

Скінчився бій. Всі леви полягли.
Їх олені меткі перемогли
Під проводом борця твердої сили.

Цю казку ми пе вмисне пригадали,
Бо її ми ж, було, як леви ті вмирали,
І нас до бою олені водили...

«ПРОВІДНИКИ»

Чекали ми єдиного Богдана,
А їх нараз без ліку Бог нам дав...
Самі вожді, самі ідеї, иллії,
А на кіпець — безвихідна біда.

Вождь — це барап, що принаїдно стане
Сперед овець — таке я десь читав.
А в барана — барапяча мета:
Йому важче попасті в отамані.

Нема пшона, де впихачів багато,
Де много кухарок — нема що в рот,
Де сім няньок — дитини там горбата...

Де сто вождів — пропащій там народ.
Хто на чужі звика обіцянки і сили,
Тому лиш крок до власної могили.

Прага, 1939.

7 × 8 = ?

Не вміємо читати ні писати,
 $7 \times 8 = ?$... Скільки? — Хоч убий!
В рахунках мозок наш слабий, тупий,
Зате держави знаєм будувати.

Коли ж якась паде, то підцирати
Біжить рідня: племінник, вуйко, стрій.
Гармідер, крик такий, що Боже крій!
Гук, сварка, галас, словом — дипломати!

Майстри, які живуть на темні конта,
І нікому відкрито їм сказать:
Панове! Геть з даху! Не исуйте ґонти!

Не вам будову ту добудувати!
Таких, як ви, майстрів і патріотів
Сто тузиців за пачечку банкнотів.

ПРОВІДНИК

Велика міць в народі провідник.
Велика міць! Він, як десниця Божа:
Веде народ поміж полки ворожі,
Або їх рве, як лев, як половик.

У нього чин рішає, не язик.
Вночі і вдень — він стало на сторожі.
З обставин злих — витворює пригожі.
Життя і смерти пан і керівник.

Як майстер, він свідомо творить діло,
Що відбива його народу рух.
Із міліонів тіл єдине творить тіло.

А в тілі тім один незломний дух.
До себе й до других він без пощади.
За вірність — брат, та смерть — за намір зради.

«НЕ ДАМИ...»

«Шлеськ! Богумін! Заольжя! Яворину! —
Сто тисяч там поляків іропада!
(Що українців міліони гинуть
В Польщі, то це для Бека не біда!)

Але прийде й йому лиха година,
Убють Його, як бурого кота.
Даремна пиха та пуста бута —
Сьогодні грають кожному хвилину.»

У поїзді ідуть сякі розмови.
Всі слухають — скоріш проходить час.
Таї любо слухати, як простим словом

Без хитрощів та вивчених прикрас
Народ важні іносуджує події,
В пайгіршому не страчує надії.

В експресі Ясіня—Прага, 1938.

ПРАЗІ

I.

Як мрія-сон, як величавий міт,
Як книга тут, зусиль, горіння, спраги,
Де кожний камінь — слово, заповіт, —
Оце твій вид, стара, словянська Праго.

Немов розстріляні у битвах стяги,
Йдуть клапті хмар. Святий величиній Віт,
Дві вежі-персті здигнув під зеніт,
Як символ правди, вірності, присяги.

А з вікон із Градчан, старого Граду,
Пановинки старі приймають дефіляду
Століть, що йдуть важким камяним кроком.

Ідуть, пливуть, зникають у безмежжі
Величині брами, копули та вежі
Ротунд романських, готики, барока.

ПІД МУРАМИ КЛИМЕНТИНА

Твердині мудrosti, святыні Климентіна
Нас приняли обдертих комбатантів.
Відкинувши шаблі, взялися за фоліанти
Тверді сини, твердої України.

Полівка, Каднер, Пастрик, Дртіна.
Зіх, Махал, Крейчі... А відтак «трабанті» —
Доценти, лектори... Тримайтесь, емігранти!
Мета — промоції саля, Каролінум...

Відміряю семестер за семестром,
Старі борці твердим проходять кроком.
Боєвики! — зирне батьківським оком

Старий професор — ерудит маestro.
Дипломи пишуть славні деканати.
Прощай, *pragensis nostra Alma Mater!*

ПІД ПАМЯТНИКОМ КАРЛА ГАВЛІЧКА-БОРОВСЬКОГО

Ні, ні, Гавлічку, Ти не чех! Отак
Поглянути на вуса, на чурину,
Відразу видно — десь із Чигирину,
Чи з Запорожжя сміливий козак.

А потім, як кохав Ти Україну!
І то ж важкий та неохібний знак.
Як боронив від лютих, злих собак —
Ляшні. Москви в найгіршу годину...

«Поміж двома слов'янськими вовками,
Відтіль Москва, а відсіля ляшня,
Ти, Україно, ходиш, як ягня,

А ті лини люто кландають зубами...»
Гавлічку, ми тобі за ці слова чудові
Збудуєм памятник — у Києві і Львові.

ЧУЖИНА

Іванові Харковому.

Глуха, піма, жорстока, без сумління,
Простір, як льох удушилий, важкий,
На деревах не листя, а каміння.
Мов з олова між віттями штанки.

І сонце й зорі й місяць не такий.
В чужій для нас, неприязній країні.
Як лід холодне сонячне проміння.
Без запаху сади, поля, квітки.

І хліб чужий, бодай його не їсти!
І віч чужих колюче недовір'я.
І міркою усяк свою міря...

І пікому свій жаль, свій біль сповісти.
І з глибини душі, мов з виру вирині
Важке, як камінь, слово: чужина!

ДО ЧИТАЧА

„*Коли не я собі, то хто мені?*
І як не нині, то коли ж?“ — читаю
В старезній книзі досвідів, відчаю —
Закон життя відвічної борші.

Мов іскри у ногаслому вогні,
Живі слова горяТЬ, пе вигасаЮТЬ,
І мимохіТЬ їх серце повторяє:
„*Коли не я собі, то хто мені?*“

Читачу мій, надіє України!
Багато шкіл, теорій ти пройшов.
Якщо ти правди більше десь найшов,

Як є в рядках отих бездієслівних,
То книжечку, яка перед тобою
Уватру кинь спокійною рукою.

Прага, 1938.

ДО СОНЕТА

Невблаганий в руці меткій штилєте!
Не легка річ орудувать тобою.
Проте беру тебе, як певну зброю —
Глучкий, дзвінкий, пезрівняний сонет!

Прилизані художники, естети,
Будуть на нас кивати головою,
З погордою глядітимуть пімою
Цурлартистичні, панські віршоплети.

Можливо те ж стара, сліпа Зоїла,
Що все чита з червоним олівцем,
Зачепить пас отруйливим слівцем,

Та хай її хріп! Кого вона не їла?
І глум і гана їхня — нам байдуже...
Пора у світ... Ходімо ж, любий друже!

ПОЯСНЕННЯ

менше відомих слів та виразів.

Автохтон — уроженець якоїсь країни, місцевий, не залізний чоловік (закарпатець, буковинець і т. п.).

Акорд — милозвучна сполучка кількох звуків, то-нів, рівночасно заграних або заспіваних.

Альпіни — гірські квітки, епіфіти, рододендрони. (Довбушева кров).

Анестезія — невідчуваання болю, натяк на унадок народньої свідомості українців під чужими заборами.

Антоній — мадирський граф, міністр освіти, який заборонив навчання українською мовою в школах на Закарпатті відомим під законом «Лекс Антоній» р. 1907.

Баталів — велика вівчарська колотівка для розби-вання «клебаного» овечого молока.

Барок — будівельний стиль, в якому переважають округлі лінії.

Бона — нянька, пістуника.

Ботей — більша скількість овець в одному гурті.

Валуев — російський царський міністр, відомий своєю фразою: «України не було, ніть і бути не можеть» (Указ 1876 р.).

Гатара — готар, межа, границя.

Volentem fata ducunt, nolentem trahunt — охочого доля веде — неохочого волочить, тягне.

Гать — (кливза), груба стіна напопереck гірської ріки з отворами, які цілком замикаються сильними заставками, або дверми. За цією стіною збирається велика скількість води, що використовується для сплавлювання дерева, дараб, бокорів.

Геллада — найкультурніша країна старої Греції; по думці німецького філософа Гердера, Україна, це майбутня світова Геллада.

Говерля — найвища гора в черногірському пасмі Карпат.

Горгани — гірське пасмо в східніх Карпатах, Високий Бескид; Горган, назва гори, також половина.

Готика — будівельний стиль з острими стрункими вежами та луковими прикрасами.

Грабський — польський міністр освіти, який знищив українське шкільництво в Галичині й на Болині законом з року 1924.

Дарів — прекрасна гірська кітловина на березі ріки Ілімниці, також назва полонини.

Девіз — кліч, гасло, знак.

Деканат — уряд факультету (відділу) високої школи.

Дефілада — парадний похід війська.

Джаран — джереп, джарапник, рід косодеревини; росте по високих горах і збіччях карпатських гір.

Диплом — свідоцтво, що отримують студенти високих шкіл, на основі якого дістають титул доктора, інженера, професора.

Домена — висока залізна піч, в якій перетоплюється руда.

Доцент — науковий титул початкового професора на високих школах.

Дюла — мадярське ім'я — Юлій.

Еліта — вибрана суспільність, провідна верства, шляхта.

Ерудит — знавець - спеціяліст у певній науковій галузі.

Залізні ворота — вузина, якою пробивається Дунай між південно-східними Карпатами і Семигородськими горами; натяк на згадку в Слові о полку Ігоревім про славного галицького князя Ярослава Осмомисла, який, розпоряджаючи устям Дунаю, рішав про плавбу на цій великій водяній дорозі.

Залізні упирі — вузьколінійні залізні дороги, яки-

ми вивозять дерево з Карнат (міліони кубіків річшо); цієї страти український народ не усвідомляє собі в належній мірі.

Залім — (мн. заломи) повалене в лісі дерево, поломане вітрами, бурями, або рештки поломаного та порубаного дерева в зрубі.

Западка — настъ, настка, мишоловка, лапка.

«Земля без імені» — так назавав Карпатську Україну визначний сучасний чеський письменник Іван Ольбрахт.

Зоїла — злобна, несправедлива критика від імені старого грецького бесідника і критика, який називався Зоїл.

Золоті Атени — натяк на Прагу, як певний культурний центр.

Звір — другий відмінок — звора, глибокий гірський яр, проріз, яким стікає вода, потік, струмок, або й сухий.

Зворина — менший неглибокий звір, зворик.

Кабарда — невеличка країна на Кавказі; від Кабарди по Краків треба розуміти: від Кавказу по Татри.

Капрізи — примхи, забаганки.

Каролінум — старинна будова Карлового Університету в Празі, де відбуваються промоції. Гляди — промоція.

Кафа — старе татарське місто в Криму, відоме своєю торговлею неволиниками, яке було декілька разів знищено запорозьким військом.

Карел Гавлічек-Боровський — визначний чеський публіцист-політик і поет у першій половині XIX. ст., приятель українського народу.

Кичери — місцеві назви верхів, узбіч, обочів, пасовищ при гірських селах.

Клеант — грецький філософ, стоїк, в II. ст. перед Р. Х.

Конотіп — місточко в Чернігівщині, під котрим гетьман Іван Виговський розбив велике московське військо; тут Україна перший раз змі-

ряла свої сили з Москвою і блискучо її перемогла р. 1659.

Кодак — кріпость, вибудована поляками проти ко-
заків на Дніпровому порозі Кодаку, яку зруй-
нував кошовий Сулима.

Комбантант — товарин в війни.

Клементінум — університетська будова в Празі.

Кружляк — рід водяного корабля.

Лаз — (ми, лази) господарство або й саме поле за
селом: гірський хутір.

Lex Apponyi — закон Аппонія з р. 1907. Порівняй

Lex Grabski з р. 1924. — оба на знищення
українського шкільництва...

Лубітра — лазиво, драбина.

Мадярони — замадяризовани словаки, українці та
інші народи.

Масстро — мистець, майстер свого діла.

Мальгова — молодий густий ліс, протилежність до
старого ліса-бору.

Manu facta, manu destruitur — рукою створене
— рука знищить. Слови приписувані геть-
манові Б. Хмельницькому.

Маркина — рогата худоба, воли, корови.

Мигла — довге дерево, складене повздовж одно на
одно в одну високу куни. могилу — миглу.

Монополь — однородне, суцільне тіло, камінь, ска-
ла; однородність українського народу та одно-
цільність українських земель від Татрів до
Кавказу. Цю одноцільність стараються розбити
вороги українського народу, називаючи нашу
землю і наш народ ріжкими назвами: Мало-
росія, Малопольща, Карпатська земля, мало-
рос, русин, руснак, угророс і т. д. Ці назви
треба поборювати, бо воїни видумані для розби-
вання нашого народу її одноцільнності нашої
землі.

Наклад — грубе постіно під колибою, коло якого

горити вогонь; служить для того, щоб не розсувалася ватра.

Некоронований король — так називав колись англійський диктатор Кромвель гетьмана Богдана Хмельницького.

Оаза — зелений острів у пустині, родюча земля з джерелами води. Натяк на закарпатські села, які позвільна приходили до себе після столітньої неволі.

Обіч — узбіччя гори.

Окіл — кошара для овець на полонині — з колодя, лому, ріца, смерічок: заруб, зарубина.

Окта́ва — вісім рядків, які становлять окрему віршовану дітість (strophi) в поезії: вісім тоїв у музичі; величні октави у вірші. — сила віри, чуття, безсумнівне переконання.

Націонія — частина пінішньої Угорщини, яка колись була заселена словянами.

Націфікація — усмирювання, приборкування недоволеного населення чужкою владою: биття, арештування, піщення і забирання маєтку, переслідування. У нашому винадку винуцання польського війська над безборонним українським народом в Галичині в р. 1932 і пізніше.

Петріс — Петроси, назви гір у Карпатах.

Пін Іван — одна з найвищих гір у чорногірському пасмі.

Плай — гірська дорога, стежка.

Плебісцит — рід голосування, в якому народ сам рішав про свої права. У нашему винадку словом «плебісцит» означено культурний скандал р. 1938, коли «карнато-русску народові» на Закарпатті чехи дали право вибрати собі мову навчання — московську або українську. Слід зазначити, що українська мова є взагалі справою складною: рішав її московський міністр Валуев — не вирішив; рішав мадяр Аппоній — не вирішив; рішав поляк Грабський — не вирішив; рішав румун Йорга — не вирішив;

рішали двадцять років чехи — не вирішили! Полівка, Каднер, Пастриек, Махал... — прізвища визначних чеських професорів Карлового Університету в Празі, прихильних до українського студентства.

Половник — щуліка, яструб, хижка птиця.

Порост-ембер — проста людина, простак; так називають мадяри всіх, що не є мадярського шляхетського, панського походження.

«По головах вас бути, як гадів, а ви ледви хвостиками покивуєте» — слова визначного словацького письменника-поста Светозара Гурбала-Ваянського.

Подина — іневеличка рівнина на збіччі гори, тераса.

Попадя, Сиваня — назви гір у східніх Карпатах. Прибишень — зайда, чужинець; прибиші прохляті — чужинці, які прийшли до нас і на наших землях нас поневолюють.

Промоція — урядове святочне уділення докторського титулу, укінчившим університет студентам.

Ротунда — романські ротуни, круглі, камяні будівлі, вежі, старовинні святині, кріпости.

Проща!, *Pragensis nostra Alma Mater*. — проща!, працька наша висока школо, чеський університет. Оклік українських студентів, укінчивших чеські високі школи в Празі.

Пурлартизм — від французьких слів: ларт - пур-ларт — мистецтво для мистецтва, літературне гасло певної літературної моди, значно поширеної і між українцями.

Путера — велика деревляна судина (100—200 літрів) на овече молоко.

П'ятьсот жидів «виховував» карнат-ОРОС-скій цвіт — непробільшениє число жидів, які без учительської освіти «учили й виховували» українських дітей у народніх школах на Закарпатті тоді, коли українських учителів —

Водоноса, Заклинського, Марійку Підгірянку й інших, чехи не могли стерпіти і їх усунули, хоч усі згадані були не тільки видатними виховниками, але й незвичайно толерантними. (Вірші М. Підгірянки вміщувало в державних видавництвах...). Для ясності слід зазначити, що чехи при помочі мадярів, мадяронів та московських емігрантів робили спроби з нецілого міліону українського народу на Закарпатті зробити «окремий слов'янський народ» — народ «карпат-ОРОС-сов». (ОРОС — мадярське слово «руси»). Звісні стає зрозумілим, чому проти українців на Закарпатті — навіть проти українців чехофілів — чехи, мадяри, мадярони і московські емігранти завжди ішли одним «спільним фронтом» і стає ясним для чого весь час існували так звані «язикові вопросы», а навіть «язикові плебісцити».

Ренегат — зрадник, запроданець, Юда.

Рупок — молода, густа, «клапата» смерічка або яличка; рушки, рупчя — смерічки, ялиці.

Сабіна — також цапіча, дзюбіна, закривлений у виді клюва залізний гак на довшому дерев'яному держаку для тягання дерева в лісі.

Само — основник Велико-Моравської держави, який воював з аварами, монголами у Панонії, північній Угорщині перед тисячу роками.

Скитія — північна південна Україна, яку перед двома тисячами літ захопив було на час воївничий народ Скити.

Свойше — редактор чеського часопису „Podkarpatské Hlasy“, відомий незвичайно прикрими противукраїнськими виступами.

Секта — релігійне товариство, що не визнає признатого церковного проводу, обряду, віри. У нашому розумінні — партійне баламутство.

Семестер — піврік науки на високих школах.

Стая — місце на полопині, де літом перебуває худоба.

Струїка, також — струїга (множ. струйки, струни) — невеличкі отвори в копарі, якими проходять вівці під час досиня.

Синтеза — сполучка інших тіл, сил, первіїв, з яких повстасє інше тіло (інша сила), не подібне на первісні складові частини. Грубий приклад: вода, мука, а з цього хліб. У нашому розумінні: З гарячої любови Шевченка до України і його ненависті до її ворогів, вироста українська народня свідомість звільнитися від чужого панування. Гетьман Б. Хмельницький, який добре розумів відносини Азії й Європи, створив українську козацьку державу, як синтезу з інтересів і противоріч цих двох світів.

Сцилла і Харібда — Сцилла — скеля, Харібда — морський вир на Сцилійськім морі. Кораблі, які виминали Сциллу, тощали в Харібді, а виминаючи Харібду, розвивалися об Сциллу. В нашому розумінні Харібда це наша загибель винародовлення, Сцилла — це скада народної несвідомості при «зунанні» якої також приходиться иераз гинути.

Татри — найвище гірське пасмо в західніх Карпатах.

Теорія — науковий погляд на природні, суспільні та культурні явища.

Торунь — село на Волівниці на Закарпатті, де майдари р. 1914. вішали русинів-українців.

Трабанти — небесні тіла, яких рухи залежать від інших більших небесних тіл. Приміром: місяць є трабантом землі. У вірні — слово трабанти означає іншу наукову силу, ученого, який не користується ще повним науковим признанням (доценти).

Фасон — мода, яка існує не тільки в річах, ноші, одягу, обуві, але і в поведінці людей.

Фіхте — німецький філософ, відомий сильними патріотичними промовами до німецького наро-

ду, які значно спричинилися до зросту німецької національної свідомості.

Фоліант — велика книга, голошима наукова.

Фенцик, Куртіак, Бродій — «діячі», «вожді» на Закарпатті, які рівночасно служили мадярам, по-лякам, чехам, москалям і своїому «карпато-руському» народові.

Флояра — довша сопілка без деяця, «піщевка».

Фрагмент — уривок, зломок якоїсь цілості, події, оповідания.

Хаша — ліс, бір, лісова гущавина.

Художники - естети — письменники, поети, мистці, для яких форма важніша від змісту.

Шиби — вежі нафтових та інших концернів по узгірях Карпат, при допомозі яких використовують чужинці підземні багатства української землі — нафту, сіль.

Щувар — висока полонинська трава.

Штрба — купелева місцевість у словацьких Татрах.

Яношік — відомий ватажок словацьких опришків, як у нас Олекса Довбуш.

З М И С Т

Україна непоборна	5
У гетьманському шатрі	8
До Тараса	10
Скити	12
Обставини	19
По високім по Бескиді	22
Утрачений рай	23
Гей, гріють руки	24
Торунь	26
Верховині	27
Іродове діло	28
Приснилося	30
Вечір	33
Ніч	34
Світанок	35
Бескидова осінь	36
Туга	37
Веснянє	38
«Родичівська рада»	39
Українським Дітям	41
Куртій Дюла на гуцулі	43
Сходить сонце	48
За дротом	49
Дожидання	50
Ружі	52
Ой, роде мій, роде	53
Подивлюся я на річку	54
Полонія народилася	56
Пацифікація	58
Горе побореним	59
Мипула пиха і краса	60
Молилася Україна	61
До Богдана	62
Ще день, ще два	63
Закарпатські сонети	64
Фрагменти	91
До читача	100
До сонета	101
Пояснення	103

К. ВАГИЛЕВИЧ:

УКРАЇНА
НЕПОБОРНА

ВІРШИ

В-во «PROVOJEM»

Praha XIV.—65.

pošt. schr. 3.

Замовляти можна також
посередництвом автора.

Адреса:

К. Вагилевич
Praha XIX.—Vokovice,
Kladenská 439,
Protektorát
Čechy a Morava.

ЦІНА КНИГИ

2 RM

